

Tortur for 252 år siden koster stadig blodpenge

Efter en Commissions-Dom, afsagt i Viborg den 21. Jan. Ao. 1724, som Allernaadigst af Hans Kongl. Majestæt er confirmeret den 18. Februar samme Aar, og lyder iblant andet, at Hans Kongl. Majests. Assessor i Kammer-Collegio, Velædle og Velbyrdige PEDER NIELSEN MOLDRUP til Westervig-Kloster, skulle betale 500 Rdlr., og den da afdøde Niels Povelsens Arvinger og Afkom nyde Renten deraf aarlig, men naar de ikke ere meere til, Renten da at uddeles aarlig den 13. April til Fattige i Agger-Sogn, haver vi underskrevne Erantz Thestrup, Biskop over Aalborg-Stift, og Claus Christian Schinchel, Kongl. Majests. Amtmand over Ørum, Westervig og Dueholms-Amter, i anledning af samme Allernaadigste confirmeret Dom, og derpaa fulgte Kongl. Allernaadigste Ordre af 10. Julii

Et afsnit af Fundatsens ordlyd

I 252 år har efterkommere efter en Thyborøn-fisker, der blev pint til døde på Vestervig Kloster, hvert år modtaget »blodpenge«. Som en slags erstatning fra herremanden. For det var ham, der havde ansvaret for torturen. Og derfor skulle han straffes, bl. a. med en bøde på 500 rigsdaler.

Beløbet skulle danne grundlag for »en Fundatz, hvoraf fiskerens umyndige Børn og Afkom nyde Renten aarlig, saa længe nogen er til...«. Derefter skal »samme Rente aarlig den 13. April uddeles til de fattige i Agger Sogn«.

Nok til at dække underholdet

I vor tid har beløbet, som gennem mange år har været godt 40 kr., ingen større økonomisk betydning, men for 250 år siden var det unægte-

lig anderledes. Da skulle fiskerens enke og hans 12-13 børn kunne leve af renterne.

Indtil for 40-50 år siden havde ejeren af Vestervig Kloster ansvaret for, at rentepengene blev indkrævet hos dem, der havde jord udstykket fra klostret. For at undgå den besværlige indsamling gav indenrigsministeriet tilladelse til, at der herefter engang for alle kunne indbetales en sum, hvis renter kunne dække den årlige bod. Forvaltningen blev overdraget Thisted amtsråd,

Af JENS BONDESEN

efter dettes nedlæggelse Viborg amtsråd.

I disse dage har fru Kirsten Jønsson, Tjørnevej 11, Vejle, modtaget pengene.

Herremand af de værste

Retten til dem arvede hun efter sin far, prokurist Poul Elke, Horsens, der døde sidste sommer. Før ham var det hans mor, der var født i Hølerød på Thyholm, der fik pengene. I reglen har det været det ældste eller det yngste barn, der har modta-

Fru Kirsten Jønsson, Tjørnevej 11, Vejle, som nylig har modtaget blodpengene. Billedet er fra Fladstrand skole i Frederikshavn, hvor hun tidligere har været elev.

get dem, men først i en alder, da det stod klart, at vedkommende kunne føre slægten videre.

Blodpenge er de kaldt.

Minder om en uhyggelig tid med herremandsvælde, vold mishandling og råhed klæber ved navnet.

Den dømte ejer af Vestervig Kloster« hans Kongl. Ma-

jestæts Assessor i Kammer-Collegio, Velædle og Velbyrdige Peder Nielsen Moldrup«, hørte åbenbart til den værste slags.

Af gamle dokumenter fremgår, at han efter for-godtbefindende sendte under-givne på træhest, lod dem prygle med kæp og tyrepisk eller sætte i halsjern.

Men for mishandlingen af fiskeren, som han havde ansvaret for, fik han sin straf Berøvet sin frihed blev han ganske vist ikke, men ved dommen, der blev afsagt i Viborg 21. januar 1724, dømtes han til fortabelse af sit rørlige og urørlige gods samt til at yde erstatninger til de forurettede.

Fiskeren truede med knive

Men hvem var fiskeren?

Absolut ikke nogen respekteret person.

Hans navn var Niels Povelsen, og han boede i Thyborøn, som den gang var landfast med Agger.

På grund af en lammelse af det ene ben måtte han gå med en stok. Alligevel gjorde han sin tur på havet og var dygtig til fiskeriet. Men når han blev beruset, ville han gøre ulykker og truede dem, han kom i nærheden af, med knive. Til et par fiskerkoner sagde han, at de kunne begynde at lave kister og lagner til deres mænd.

Lokalhistorikeren Martin

Efterkommer efter en Thyborøn-fisker, der blev mishandlet på Vestervig Kloster, modtager hvert år renterne af den bøde, som herremanden blev dømt til at betale.

Odgaard, Haring i Thy, der grundigt har gransket i sagens dokumenter, betragter Niels Povelsen som sindssyg, måske en følge af, at han efter en alvorlig skade under Badskær's Haand i Lemvig« i tre år.

Jog sin kone med en økse

På grund af Povelsens ufærd og onde mund, som det hedder i en beretning i »Historisk Aarboeg for Thisted Amt 1911« blev der ofte klaget over ham til provst Goische, der gjorde sig megen umage med at »refse, undervise og forman ham« men til ingen nytte. Til sidst blev han vist bort fra skriftestolen uden afløsning!

Flere gange blev Niels Povelsen idømt bøde for at have truet med mord og brand. Ofte pryglede han sin kone og jog hende med kniv og økse »ud i Byen, saa hun maatte sidde i andre Folks Kiørhuse og Udhuse Nætterne over«.

Fjerdedagen efter, at hun havde født en søn »dref han hende ud af hendes Seng med Barnet i Armen, at hun skulde tænde et Lius. Naar hun havde tændt det og kom i Seng igjen, saa spottede og blæste han det ud trende Gange, og hun maatte op at tænde det igjen«.

Overfald på en fiskerkone

Da den ustyrlige fisker senere øvede et rå overfald på en fiskerkone - »han tog i hendes Hals og Strube og slog hende imod Jorden« drog den overfaldnes mand og en anden til Vestervig Kloster for at anmelde det skete.

Da fiskeren var stavnsbundet til klosteret, var det dets ejer, der havde hals- og håndsret over ham. Herremanden, der længe havde ventet på, at fiskeren skulle forbedre sig, beordrede nu sin ridefoged og en tjener afsted for at hente Niels Povelsen.

Egentlig skulle han have været lagt i jern, men da de var lånt ud, besluttede assessoren efter forslag af herre-

mands-kollegaen, kaptajn Claus Grevenkop til Villerup at bruge »dend polske Buche«.

Provst Goische advarede: »Lad det Narreri fare, hander en gammel stympt Mand«. Men Niels Povelsen blev bragt ind i malekammeret, fik hænderne bundet sammen om håndleddene og lagt på halm. Derefter blev han, med magt bøjet sammen af Søren Ladefoged, der satte sine knæ foran ham og tvang de sammenbundne hænder ned over knæene. Endelig blev et stykke træ stukket ind under knæene og et andet under armene.

I denne stilling lå Niels Povelsen til næste morgen, da en fisker fik udvirket, at de snærende bånd blev fjernet.

Men den arme mand måtte tilbringe endnu en nat i torturkammeret.

Da ridefogden blev nervøs

Næste dag kiggede ridefogden, der under herremandens bortrejse til snapsting i Viborg havde ansvaret for tilstandene på gården, ind til Niels Povelsen, der da var »noget kold om Hænder og Fødder«. To af karlene fik derfor ordre til at bære ham op i seng og give ham varmt øl. Da gårdens folk senere kom for at se til straffefangen, var han døde. Og kort efter drog han sit sidste suk. Så kan det nok være, at ridefogden blev nervøs. For at undgå legalt ligsyn lod han fire af godsets bønder kigge på den døde, men provsten nægtede at foretage begravelsen, før »Syn og Dom efter Ritualen« var foretaget.

I fem dage stod kisten i en åben grav. Så vendte herremanden hjem og beordrede tilkastning.

En kriminel undersøgelse var da indledt. Assessor Moldrup fik sin dom og sognepræsten i Vestervig ordre til fra prædikestolen at tale til den dødes forsvær, »formedelst Niels Povelsen ikke haver nydt den Hæderlighed med Jordspaakastelse, som Loven og Ritualen tillægger dem, som døer Christligen og i den Lutheriske Religion«.